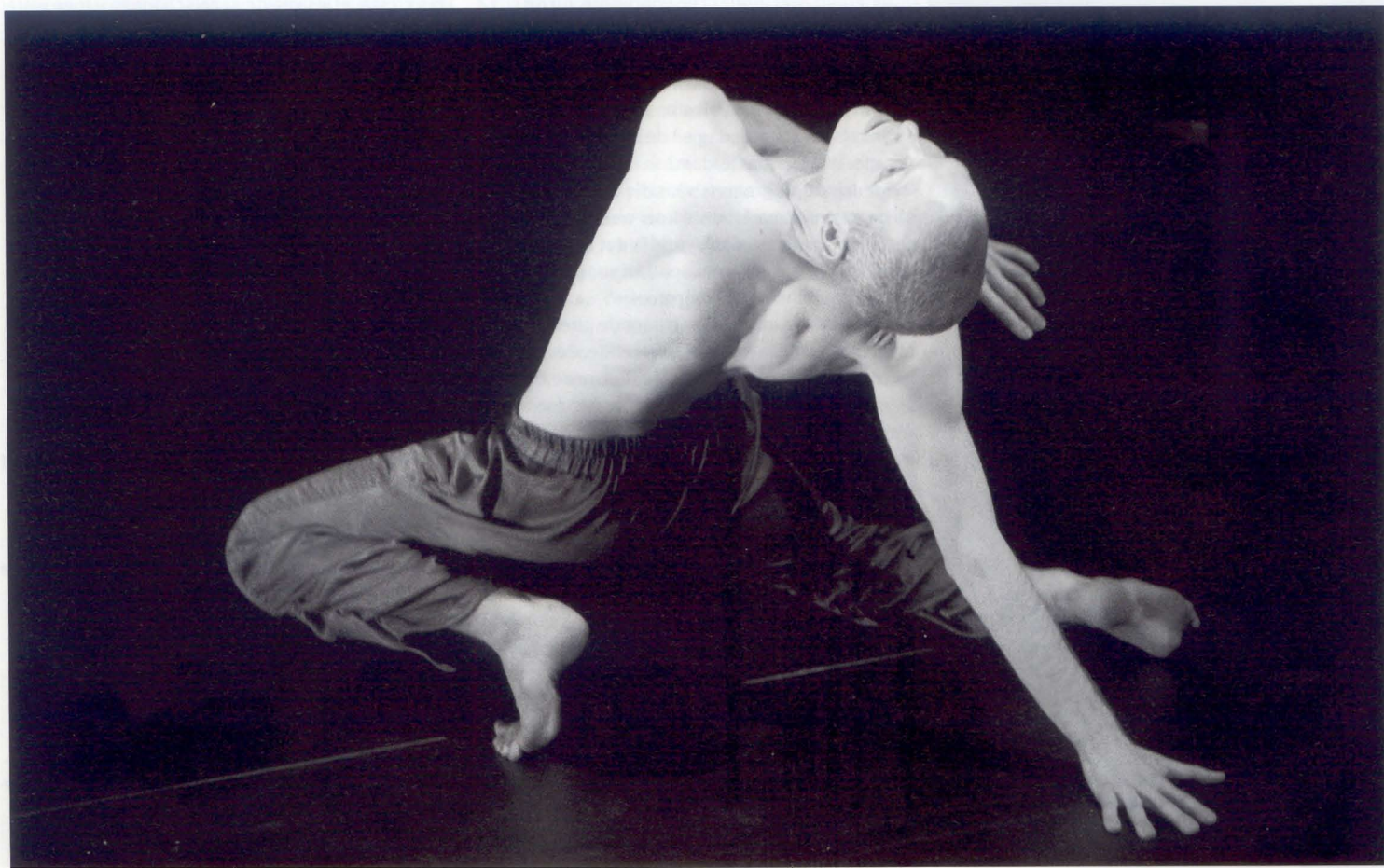

'De markt is hongerig op

Cris Leuenberger in UNIEK (2009), Het Vee theater Productie/Dansateliers, choreografie Chris Leuenberger en Jenny Beyer, toneelbeeld en kostuums Theresia Knevel FOTO Anna van Kooij

Allebei vielen ze al vroeg in de prijzen en werden ze direct na hun opleiding gelanceerd als veelbelovende jonge choreografen. Pere Faura uit Barcelona is inmiddels drie jaar afgestudeerd en begonnen aan zijn master aan de Amsterdamse Theaterschool. Onlangs ontving hij de Charlotte Köhlerprijs van het Prins Bernard Cultuurfonds. Chris Leuenberger (Zwitserland) opereert zowel individueel als in collectief verband. Internationaal succes hebben ze ook beiden, maar de weg naar het echte onafhankelijke kunstenaarschap is een complexe. Een gesprek met twee eigenheimers uit het dans- en performancecircuit.

Door Moos van den Broek

Voor me zitten twee jeugdige heren. De ene oogt dromerig en zachtvaardig met zijn blonde donshaar, zijn antwoorden komen langzaam, ze zijn persoonlijk en afgewogen. De andere, wat kleiner van stuk, heeft een zuidelijker temperament en een expressief vrolijk gezicht, zijn reactie op de vragen is direct en zonder schroom. Voor de ene was Pina Bausch een groot voorbeeld, voor de andere was het de Woostergroup. Hoewel Pere Faura en Chris Leuenberger beiden een redelijk theatrale achtergrond hebben en dezelfde studie volgden – de School voor Nieuwe Dansontwikkeling aan de Theaterschool in Amsterdam – zijn ze in veel opzichten elkaars tegenpolen. Waar Leuenberger zich laat leiden door zeer persoonlijke onderwerpen en zijn kunstenaarschap haast als therapie ervaart, analyseert Pere Faura met behulp van video, tekst en dans de wereld om hem heen.

Hoe zag jullie leven eruit voordat jullie naar Amsterdam afreisden voor je studie?

Faura: 'Mijn achtergrond ligt in diverse disciplines. Ik speelde fluit toen ik heel jong

zoek naar jong talent'

was en was lid van diverse koren. Zo ontdekte ik de musical. Van de musical belandde ik in het theater en via het theater in de dans. Voordat ik in Amsterdam kwam, studeerde ik twee jaar lang regie en dans in Spanje.'

Leuenberger: 'Ik studeerde twee jaar aan een theateropleiding in Californië, waar ik leerde acteren en zingen en ook wel wat dans beoefende. Ik onderbrak mijn studie een jaar om na te denken en besloot toen een meer fysieke richting te kiezen. Ik volgde diverse danslessen in Italië en bereidde me voor op de audities van de SNDO.'

Waarom kozen jullie voor deze choreografische opleiding?

Faura: 'Dans staat me toe met alle elementen binnen mijn werk te spelen, of het nu tekst is of video; het is de discipline van waaruit ik mijn thema's kan onderzoeken.'

Leuenberger: 'Ik wilde altijd al dansen, maar werd geïntimideerd door de techniek. In Californië hoorde ik van deze opleiding en begreep ik dat het curriculum zich niet beperkte tot dans en danstechniek en dat er ruimte was voor onderzoek en het ontwikkelen van een geheel eigen signatuur.'

Wat voor rol speelt jullie eigen lichaam in dit onderzoek?

Faura: 'Mijn werk gaat niet zozeer over mijn eigen lichaam, dat is niet het gegeven van waaruit ik werk. Het is een onderdeel van mijn werk en net als de andere elementen zet ik mijn lichaam in als middel om met het publiek te communiceren.'

Leuenberger: 'Mijn lichaam is een instrument dat ideeën en emoties kan overbrengen aan een publiek. Ik heb niet zoveel met virtuositeit. Nu, in de aanloop naar mijn nieuwe voorstelling over romantiek, beoefen ik een vorm van yoga die het hart opent en doe ik lachmeditaties. Het onderzoek wordt deel van mijn dagelijkse leven.'

Faura: 'Mijn werk komt eerder voort uit observaties van de buitenwereld. Ik laat me inspireren door fenomenen. Ik kopieer het gedrag van anderen en integreer het in mijn lichaam en mijn werk. Ik ope-

reer in tegenstelling tot Chris van buiten naar binnen. Uiteindelijk wordt wat ik observeer ook deel van mij, uiteraard.'

Hoe zouden jullie elkaars werk beschrijven?

Leuenberger: 'Ik zie Pere als een maker die nieuwe media integreert en graag flirt met zijn publiek. Hij is goed in het manipuleren van zijn toeschouwers en speelt een interactief spel. Hij weet op een slimme manier het publiek te verleiden met zijn charmes en zijn humor.'

Faura: 'Chris heeft een uiterst communicatieve vorm gevonden van therapeutisch theater. Al klinkt dat tegenspraak, hij weet het te combineren. Ik heb veel dans gezien die geen connectie aanging met het publiek en vooral bedoeld leek voor zelfverwerking, maar Chris weet persoonlijke thema's universeel te maken.'

Leuenberger: 'Ik heb inderdaad veel therapie gevolgd, maar het hielp niet. Ik merk nu dat mijn werk, mijn performances, een vorm van therapie voor mij zijn. Het is waarschijnlijk de beste manier om mijn persoonlijke problemen te verwerken. Maar mijn werk met het collectief White Horse is van een andere orde; het speelt met het effect en de belichaming van beelden uit de media.'

Humor speelt in jullie voorstellingen een grote rol. Hoe bewust zet je het in?

Faura: 'Humor opent deuren. Met humor kun je veel gemakkelijker thema's over het voetlicht brengen. Ik probeer een gemeenschappelijke belevenis te creëren in mijn werk en gevoelens te delen met het publiek. Als je met zijn allen lacht, ontstaat dat haast vanzelf.'

Leuenberger: 'Ik ben me minder bewust van de humor in mijn werk. Maar ook in mijn therapeutische benadering heb ik humor nodig, je kunt jezelf niet al te serieus nemen. Mijn persoonlijke thema's zijn echt een gevecht

met mijzelf, maar ik neem wel afstand en breng mijn onderwerpen daarom met lichte ironie. Het is mijn manier om ze toegankelijk te maken voor publiek.'

Faura: 'Dans heeft die humor ook nodig. Ik denk dat wij een generatie zijn die om zichzelf kan lachen en minder behoefte heeft zwetende lichamen te exposeren. We hebben behoefte aan het oprekken van de grenzen en aan relativering van het begrip dans.'

Beschouw je jezelf dan nog choreograaf; is je werk een choreografie of gebruik je liever andere woorden?

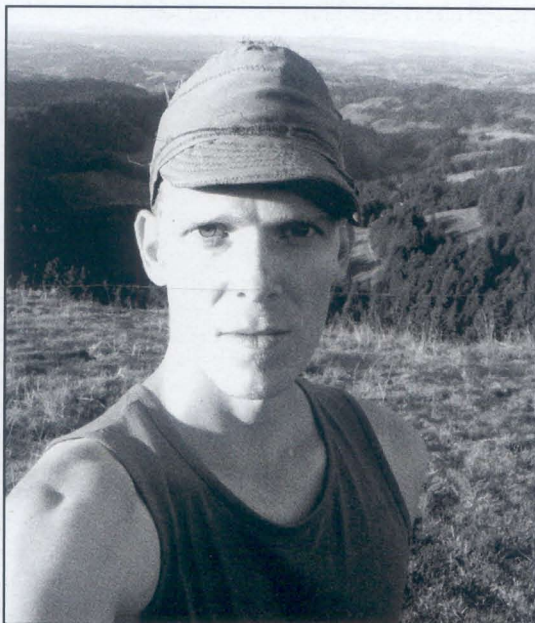
Leuenberger: 'Ik voer mijn werk vaak zelf uit, zowel mijn solo's als mijn werk met het collectief White Horse. Ik pas niet in het traditionele plaatje, ik heb geen *corps de ballet*. Ik vind het woord dansmaker of maker wel geschikt. Ik werk zelden met abstracte beweging in een ruimte.'

Toch plaatsen anderen van jullie generatie, die zich tussen verschillende kunstdisciplines bewegen, zich juist wel in de traditie van de dans. Heeft het te maken met het feit dat jullie niet in een danstraditie zijn opgegroeid?

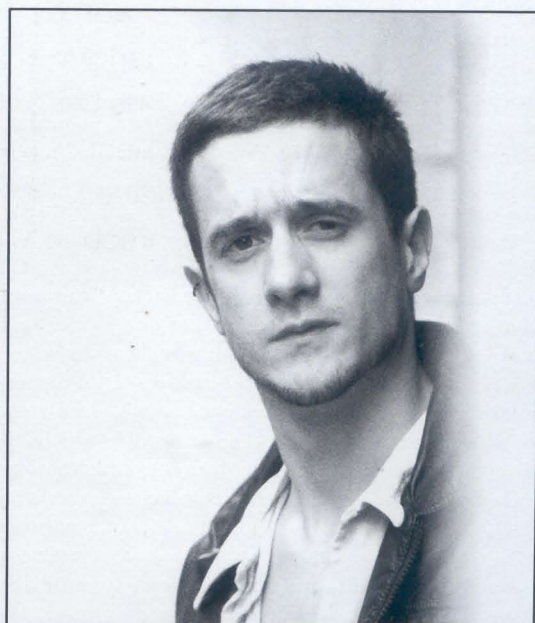
Faura: 'Ik heb een choreografische geest, maar heb een hekel aan hokjesdenken. Ik wil niet gelabeld worden, maar beschouw mijn werk wel als dans.'

Jullie waren beiden een grote belofte toen jullie afstudeerden, de verwachtingen van jullie werk waren hooggespannen. Hoe hebben jullie de periode erna ervaren?

Faura: 'De markt is altijd hongerig op zoek naar jong talent. Ik heb er een hekel aan en heb er ook last van gehad. Iedereen springt op je, de druk op het produceren van nieuw werk is groot. Ik had te weinig tijd om te reflecteren en kon niet altijd de juiste condities creëren

Chris Leuenberger

Pere Faura FOTO Roel Bogaards

voor mijn werk. Mensen raakten teleurgesteld omdat mijn latere voorstellingen niet allemaal zo sterk waren als mijn afstudeervoorstelling. Langzaamaan heb ik ontdekt hoe je moet onderhandelen en hoe je jezelf moet beschermen.'

Leuenberger: 'Ik ontdekte dat veel producenten en programmeurs vooral op namen afkwamen. Ik houd ervan werk te creëren samen met anderen, dat verrijkt mij. Maar er ontstaan ook misverstanden, omdat vaak mijn naam dan wel wordt vermeld maar die van mijn medemakers niet. Dat frustriert mij, het is niet netjes naar mijn collega's toe. Ik begrijp dat de productiehuisen graag met een selectief groepje mensen in zee gaan, maar als je zoals ik ook in andere structuren werkt, dan wordt het ingewikkeld.'

Wat bracht de opleiding jullie en wat heb je gemist?

Leuenberger: 'Ik moest me steeds bewijzen of aanpassen, dat werkte mijn artistieke ontwikkeling tegen. Anderzijds gaf de opleiding me de mogelijkheid mijn eindeloze zelfonderzoek om te zetten in iets tastbaars. Dat was een verademing en dat had een traditionele opleiding me nooit geboden. Ik geloof niet dat ik iets heb gemist, hoewel ik me nu wel realiseer dat ik tekortschiet in het management.'

Faura: 'Dans ging destijds voor mij over techniek en virtuositeit. Ik leerde op de opleiding mijn obsessies om te zetten in theater en ontdekte de mogelijkheden van video. Ik vond tegelijkertijd dat de SNDO in een *bubble* zat en miste de aansluiting met de andere departementen binnen de school. Maar dat niet alleen; ook de relatie met de rest van de wereld was vaak ver te zoeken. Dat begint nu wel te veranderen overigens, de school is nu zichtbaarder. En verder had ik Nederlands moeten leren; ik spreek het nog steeds niet en er vaar dat nu als een handicap.'

Jullie werken beiden ook op internationale schaal. Hoe ervaar je dat en hoe zijn de werkomstandigheden in andere landen?

Leuenberger: 'Ik maak en presenteer ook in Zwitserland en Duitsland en moet voor elk land een andere zakelijke constructie oprichten. Dat kost veel energie.'

Faura: 'Ik reis veel naar Barcelona en wil daar ook werken. Er zijn niet zoveel faciliteiten als in Nederland, maar dat heeft ook een mooie kant. Iedereen in Barcelona werkt mee aan het opzetten van een infrastructuur, er wordt gezocht naar een goed systeem en ik heb deel aan de discussie daarover. Er wordt gewerkt vanuit een andere noodzaak, alles is nog flexibel en er wordt minder gelabeld. Dat is spannend. Maar het is ook zoeken naar financiële middelen; er is haast geen geld.'

Hoe kijken jullie vanuit jullie internationale perspectief naar de ontwikkeling van de

Nederlandse dans?

Leuenberger: 'In het algemeen denk ik dat in Zwitserland vooral de standaard van de dans-techniek wordt gewaardeerd, maar dat geldt ook voor een groot deel van de Nederlandse dans.'

Faura: 'Als ik de hele Nederlandse dans op een afstand bekijk, dan zie ik dat er niet veel verandert. Het is een vrij statisch geheel. Mensen zitten heel lang op dezelfde post en op die plekken staat de ontwikkeling stil. Maar een ander deel van het circuit, dat waarin ik opereer, is weer aan te veel verandering onderhevig. Gedurende mijn opleiding wisselde de directie voortdurend, tijdens mijn eerste contacten met Springdance vertrok directeur Simon Dove en kwam er een interim voor een jaar. Toen ik net bij Gasthuis werkte ging het productiehuis een fusie aan met Frascati, met interne wisselingen als gevolg. Ik snap dat deze plekken zich voortdurend opnieuw moeten uitvinden, maar ik had vooral behoefte aan stabiliteit.'

Leuenberger: 'Het bestaan van werkplaatsen en productiehuisen is vrij uniek, dat vind je niet in het buitenland.'

Faura, luid lachend: 'Ik kon in de DansClick met mijn voorstelling langs zevenentwintig schouwburgen reizen en ken nu alle provinciesteden in Nederland. Het publiek kwam niet af op mijn naam, maar maakte kennis met de nieuwste ontwikkelingen in de dans. Het is abonnementspubliek, dat een concept krijgt aangeboden.'

Jullie produceren je werk in samenwerking met diverse huizen en toch proef ik ook een verlangen naar zelfstandigheid. Hoe vind je de balans?

Leuenberger: 'Ik heb me onlangs geregistreerd bij de Kamer van Koophandel en kan nu mijn eigen rekeningen sturen. Het is goed ook zelfstandig te zijn, maar ik ben nog aan het zwemmen. De productiehuisen ondersteunen mij bij het opzetten van mijn eigen organisatie en begeleiden me in het schrijven van aanvragen. Mijn individuele werk is nu ondergebracht bij het Veem, White Horse produceert alle voorstellingen in samenwerking met Frascati. Met het Veem ben ik in gesprek over de ontwikkeling van mijn eigen signatuur, maar ik ben waarschijnlijk lastig te sturen.'

Faura: 'Ik ben bevoorrecht dat ik in een huis als Frascati mag werken, maar het gaat niet altijd van een leien dakje. Je moet ook over bepaalde voorwaarden onderhandelen; ik ben niet onafhankelijk in hoe ik werk, met wie en wanneer. In dit nieuwe systeem hebben minder kunstenaars een stem. De financiële middelen zijn beperkt, productiehuisen moeten scherpe keuzes maken en hebben daardoor meer macht. Ik heb onderzocht dat het nauwelijks mogelijk is met een voorstelling te toeren. Het huis heeft geld om te produceren maar niet om producties te herenemen, dus de nadruk ligt op het maken van nieuw werk. Dat is jammer, want een productie groeit

dikwijls enorm tijdens een tournee. Ik moet langzaam op eigen benen gaan staan, want ik ben niet jong en beginnend meer, maar er gaapt een groot gat tussen het talent van de productiehuisen en het establishment.'

Hoe zien jullie de toekomst tegemoet?

Faura: 'Ik wil het roer omdraaien, ik zit in een fase van verandering. Ik ben mezelf opnieuw aan het organiseren en ben op weg naar zelfstandigheid. Ook artistiek gezien wil ik iets anders, ik streef een radicalere esthetiek na. Ik wil niet langer het glimlachende jongetje spelen dat eenzaam is. Ik zoek naar een volwassener vorm van theater, meer politiek geladen. Het zal persoonlijk zijn, maar minder autobiografisch dan voorheen en meer ingebed in een sociale context. Ik ben nu dansfilms aan het maken; een van die films speelt zich af in een conflictueuze wijk in Barcelona. Ik zoek naar andere manieren om mijn publiek te benaderen; niet meer vanuit de verleiding maar eerder vanuit agressiviteit.'

Leuenberger: 'Ook ik zoek naar een maatschappelijke verbintenis. Ik gaf afgelopen zomer een voorstelling in Mexico City en na afloop ontstond een heel ontroerende discussie. Het leven in Mexico is een jungle; je moet sterk zijn, wil je overleven. Ik wil bewuster omgaan met de context waarin ik mijn werk presenteer. Ik realiseer mij nu meer wat voor invloed mijn werk kan hebben.'

ROMANCE door White Horse

25 sept t/m 3 oktober, Frascati WG Amsterdam

UNIEK door Chris Leuenberger en Jenny Beyer

28 t/m 31 oktober, hetveem theater Amsterdam

DO YOU HAVE A CIGARETTE? AND OTHER WAYS OF APPROACHING

door Pere Faura

10-11 oktober, Nederlandse Dansdagen Maastricht

www.perefaura.com